

בברכה ונאמור אמן

עלון לחיזוק עניית אמן לבני הישיבות הקדושות

פתחו שערים

דבר יי"ר בני אמונים
הרב יעקב דב מרמורשטיין

לברך על התורה בשלימות

אחי ורעי, אמי! התורה היקריסי!

בפתח זמן הקיץ הבעל"ט הנני בזה לברככם מעומק לב בברכת הצלחה רבה, יהי ה' אלוהינו עימנו כאשר היה עם אבותינו, אל יעזבנו ואל יטשנו. אמן.

פתיחת זמן הקיץ, מתרחשת תמיד בעיצומם של ימי ספירת העומר, אלו הם הימים הקדושים בהם אנו מתכוונים ומצפים בכליון עיניים לקבל את התורה בכל שנה מחדש.

חז"ל הקדושים קבעו לנו (ב"מ פה ב) שבית המקדש חרב בגלל שלא ברכו בתורה תחילה, וכבר ביארו זאת המפרשים (מהר"ל בהקדמה ל'תפארת ישראל') שבדאי אין לומר שלא ברכו כלל את ברכות התורה, הם ברכו בפה, אך עשו זאת בהיעדר כוונה פנימית, הם לא ברכו בכוונה, וממילא לא הרגישו באמת את השמחה ואת ההודאה שיש לנו כלפי הקב"ה שנתן לנו את התורה.

למרות שחז"ל דיברו על זמן החורבן, נדמה כי גם כיום, רבים יסכימו שיש עדיין מקום רב לשיפור בנושא! אולי בשל העובדה שאנו אומרים את 'ברכות התורה' מיד כאשר אנו קמים. בזמן שהראש עדיין לא רענן, ולפעמים אף עושים זאת במרוצה - בדרך לבית המדרש.

המשך בעמוד הבא

באור אמונים מאורם של רבותינו ראשי הישיבות

הגאון הגדול רבי ירחמיאל גרשון אדלשטיין שליט"א
ראש ישיבת פוניב'ז

עניית אמן - חיזוק האמונה

ידוע מבעלי המוסר שכדאי לאדם לבוא לעולם הזה רק בשביל לזכות בעניית אמן אחד, ואמרו שאם אדם היה יודע המעלה של עניית אמן, אין לשער השמחה שהיה שמח בזה, ונתבונן מה היא המעלה בעניית אמן.

הנה מצינו בדברי חז"ל (מנחות פג ב) שלמדו מן הפסוק (דברים י ב) 'ועתה ישראל מה ה' אלוהיך שואל מעמך כי אם ליראה', ודרשו אל תיקרי 'מה' אלא 'מאה', מכאן שחייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום. ומבואר שיש שייכות בין מאה ברכות ליראת שמים, שהרי כתוב בפסוק זה 'כי אם ליראה', וצריך ביאור מה הקשר ביניהם.

והגה"צ רבי חיים פרידלנדר זצ"ל ביאר, כי על ידי שאדם מברך ואומר 'ברוך אתה ה', ומתבונן בפירוש המילים שמוציא מפה, הרי הוא מזכיר לעצמו שהקב"ה הוא האדון, והאדם הוא עבד שחייב למלא רצון האדון הקב"ה, וכשחוזר ומשנן לעצמו ענין זה מאה פעמים ביום, הרי זה מביא לחיזוק האמונה וליראת שמים.

וידוע כי מורן הגרי"ז זצ"ל היה מקפיד לברך מאה ברכות בכל יום, ובשבת שיש בתפילה פחות ברכות מכל השבוע, היה עושה לעצמו חשבון להשלים בברכות הנהנין על פירות, ומעשה היה בשבת אחת שביקש שיכניו לו פירות, ולאחר תפילת מנחה אמר שכבר אינו זקוק לזה, מפני שעלה לתורה במנחה, וכבר השלים בזה את שתי הברכות למניין מאה ברכות, ולכן אינו צריך את הפירות, שאצלו הפרי היה בשביל הברכה, ולא הברכה בשביל הפרי.

וזה גם המעלה בעניית אמן, שעניית אמן היא הסכמה לדברי המברך ובקשה שתתקיים הברכה, ואפילו כשאדם מברך את חברו ועונה המתברך אמן, אם כוונתו שכך יהיה מן השמים, זהו חיזוק האמונה, ועל ידי זה מקבלים עוד דרגות באמונה.

וב'כתר ראש' (אות כ"ה) כתב בשם הגר"ח מוואלוז'ין "ועל אמן בלא כוונה אמר שלא מצא שום זכות", היינו כי עניית אמן צריכה להיות מתוך כוונה והרגשת הלב, לשים לב לברכה שעונים עליה אמן.

וכגון ברכת 'בורא פרי העץ', הכוונה בזה להודות להקב"ה שברא פרי העץ, וכלולים בזה שני ענייני הודאה, האחד מלשון מודה על האמת, שאנחנו מודים ומכירים שהקב"ה ברא את פרי העץ, וגם מלשון אמירת תודה, שאנו אומרים תודה להקב"ה ומכירים טובה על שברא ונתן לנו את פרי העץ, וצריכים לכוון כל זה גם בעניית האמן.

וכל עניית אמן מוסיפה יותר חיזוק האמונה, כמו שכתב הרמב"ם בפירוש המשניות לאבות על מה שאמרו שם (ג טו) "הכל לפי רוב המעשה", וביאר בזה הרמב"ם כי עדיף לאדם לתת אלף פעמים מטבע אחד לצדקה, מאשר לתת בפעם אחת נתינה גדולה של אלף מטבעות, שכל נתינה מחזקת בלבד יותר את טבע אהבת החסד, וכך גם בעניית אמן ומאה ברכות ביום, לפי רוב הפעמים שאדם נזכר באמונה, על ידי זה האמונה מתחזקת יותר.

(נכתב ע"י אחד התלמידים)

הגאון הגדול רבי אליהו שמואל שמרלר שליט"א
ראש ישיבת צאנז

חובת ההשתדלות לענות אמן

חז"ל הרחיבו רבות בשבח ובמעלת עניית אמן. דוגמא לכך מצינו בסנהדרין (ק"ב א) איתמר, קטן מאימתי בא לעולם הבא? וכמה שיטות נאמרו בזה, כאשר שיטת רבי מאיר היא - משעה שיאמר אמן, וסמך לכך הביא מלשון הכתוב (ישעיה כו ב): "פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים" אל תקרי שומר אמונים אלא שאומר אמן.

עוד אמרו שם: מאי אמן? א"ר חנינא א-ל מלך נאמן, וביאר רש"י שם, שכשעונים על כל ברכה וברכה אמן, יש במשמעות הדבר קבלת מלכות שמים.

נמצאנו למדים מגמרא זו, על כוחה הגדול של עניית אמן שבגינה זוכה האדם לחיי העולם הבא, ובכוחה להשריש יראת שמים בלב האדם, וכפי שהאריכו בזה רבות בספרים הקדושים.

מעלה מיוחדת יש בעניית אמן אחר ברכות השחר, ואף אני מעודי מקפיד על כך, ומשתדל גם לזכות את האחרים. את יתדותי תמכתי על דברי קדשו של מו"ר הגה"ק בעל 'שפע חיים' מצאנז זי"ע, אשר היה רגיל לספר מזקיניו הקדושים בעל דברי חיים זי"ע אשר חק קבוע היה לו, דבר יום ביומו, שהיה מקפיד לשמוע ברכות השחר, פעמים אף מב' אנשים. וכשבניו היו בקטנותם היה מקשיב לברכותיהם.

ואף מו"ר זי"ע היה מזהיר תדיר על כך, והיה אומר בדרשותיו (עי' חורש' חוקת-בלק תשל"ט) שראוי לכל ירא שמים להשתדל לשמוע מעוד כמה אנשים ברכות השחר כדי לענות אחריהם ב"ה וב"ש ואמן.

גם ידועה העובדה ממורן הדברי חיים זי"ע, שכאשר ראה פעם אחד מברך ברכות השחר לעצמו בלחש מבלי שיענו אמן אחריו, פנה ואמר לו: הנה בתחילת פרשת ראה נאמר (דברים יא כו): "את הברכה אשר תשמעו אל מצוות ה' אלוהיכם", ויש ללמוד מכאן ש"את הברכה" יש לברך באופן של "אשר תשמעו" - שישמעו הסובבים ויענו אמן, ואין לזלזל בדבר, לפי שהוא נמנה בכלל 'מצוות ה' אלוהיכם'... (עשרת חיים ע"י קג).

ומאוד לא ייפלא שכדברים האלו ממש מובא גם ב'דברי יחזקאל' לבנו הרה"ק משינאווא זי"ע (עמ' שיט), שאף הוא היה מקפיד לשמוע בכל יום ברכות השחר מכמה אנשים כדי לענות אמן אחריהם.

כללו של דבר, תקצר היריעה מהכיל את כל אשר נכתב ודובר מפייהם ומפי כתבים של חז"ל ורבוה"ק אודות עניית אמן, אך מפליאה במיוחד התבטאותו של אחד מגדולי המוסר שאמר: "כדאי היה לרבון העולמים לברוא את כל העולם בשביל ב"ה וב"ש של יהודי אחד, ואלף ב"ה וב"ש אינם מגיעים לכוחה של אמן אחת....

עבודה רבה ויגיעה עצומה היה משקיע כ"ק מו"ר

דרך אמונים בירורים במצוות עניית אמן והלכותיה

כוונת אמן בשלוש ברכות ראשונות של תפילת שמונה עשרה

עניין בקשה מלבד השבח; בראשונה שהקב"ה יזכור חסדי אבות ויחיש גאולתנו, ובשנייה שיחיה מתים ברחמי במהרה, לפיכך אף בהן יש לכוין 'אמת והלואי'. [אולם לגבי ברכת 'הא-ל הקדוש' שאין בה שום בקשה כתב המ'שנה ברורה' שאף ה'מגן אברהם' יודה שאין לכוין בה אלא 'אמת'].

ואפשר להמתיק את הדברים על פי מה שכתב בשו"ת 'דברי יציב' (ליקוטים כה) בעניין ברכת הגומל, שהטעם שאומרים אחריה 'מי שגמלך... הוא יגמלך', הוא משום שהמברך נתן הודאה על העבר, וכיון שיסדו הראשונים שלכל הודאה על העבר יש להסמיק בקשה על העתיד, עונים אנו '...הוא יגמלך' שהיא בקשה על העתיד. ולפי זה אפשר לומר שלכן כתב ה'מגן אברהם' שאף בברכות ראשונות יש לכוין 'אמת והלואי' - כדי להסמיק בקשה להודאה.

ואולם ה'משנה ברורה' (ב'ביאור הלכה' שם) מביא את דעת ה'פרי מגדים' (סי' נא במשכ"ז ג), שפסק כדעת ה'ב"ח' שבכל ג' ראשונות יש לכוין אמת בלבד, והוסיף שחלילה לכוין בהן גם 'הלואי' [כהבנת המ"ב בדברי המג"א] משום שבכך נראה כאילו מפקפק בתחיית המתים, אף שהיא הבטחה ברורה ממנו יתברך, וכעין דבריו כתב השל"ה (מס' תמיד אות ס') ביתר חריפות.

ואמנם אף שה'משנה ברורה' נזהר מטענתם בכתבו שלדעת ה'מגן אברהם' יש לכוין 'הלואי' שיחיה הקב"ה מתים במהרה - ועל המהירות לא הובטחנו, יש לומר שדעת ה'פרי מגדים' שמכיוון שבברכה לא נזכר ענין המהירות כי אם תחיית המתים לבדה אין שייך לכוון על כך ב'אמן' שעונים על ברכה זו.

לסיכום: באמן על ברכת "אתה קדוש", לכו"ע יש לכוון רק 'אמת', ב'אמן' על ברכת אבות ותחיית המתים, ה'משנה ברורה' כתב בדעת ה'מגן אברהם' שיש לכוין 'אמת והלואי' ואולם ה'פרי מגדים' ושו"ע הגר"ז (קכ"ז ט) פסקו שיש לכוין רק 'אמת' וסיים ה'משנה ברורה': וצריך עיון למעשה.

שונה היא עניית אמן ממצוות רבות אחרות, בכך שהיא דורשת כוונה יתירה באמירתה, וזאת משום שמלבד עצם משמעותה הפשוטה כמילה המבטאת אישור ואימות (ראה שבועות לו א) חלק מהותי ממנה טמון בכוונת אמירתה, שהרי כך פירש רש"י את משמעות דברי ריש לקיש (שבת קיט ב): העונה אמן בכל כוחו פותחים לו שערי גן עדן, ש'בכל כוחו' היינו בכל כוונתו.

רבינו המהר"ל (נתיבות עולם' נתיב העבודה פ"א) אף כתב שאמן בלא כוונה אינה נחשבת לאמן, ובערוך השולחן (סי' נו) כתב שאם אינו מכיון בעניית אמן - מוטב שלא יענה כלל. עוד ידוע בשם הגר"ח מוואלוז'ין (כתר ראש' אות כה) שעל עניית אמן בלא כוונה לא מצא שום לימוד זכות, וידוע אף כי בזה"ק החמיר מאוד בעניין זה.

* * *

הכלל הפשוט בכוונת אמן מבואר בדברי הפוסקים (ראה שו"ע ונו"כ א"ח קכ"ד ו) ובאריכות בדברי השל"ה (מס' תמיד נר מצוה ט) שעל ברכות שעניינם בקשה יש לכוין בעניית אמן - 'הלואי שתתקיים הברכה', על ברכות שעניינם שבח - 'אמת היא הברכה' ועל בברכות הכוללות שבח והודאה כאחד יש לכוין 'אמת והלואי'.

והנה, בעוד הברכות האמצעיות בשמונה-עשרה כוללות בתוכן שבח ובקשה כאחד; בקשה בעצם הברכה, ושבח בחתימתן, יצאו מן הכלל שלושת הברכות הראשונות שיש בהן שבח בלבד ועל כן כתבו רוב הפוסקים שיש לכוין בהן רק 'אמת'.

אלא שבמשנה ברורה (שם כה) הביא את לשון המגן אברהם ודייק (בביאור הלכה שם ד"ה ובכוונה) מדבריו **שבכל** ברכות שמונה-עשרה - ובכלל זאת אף בברכות הראשונות, יש לכוין 'אמת והלואי', משום שיש בהן שבח ובקשה.

ובאמת תמה המ"ב שהלא מקור דברי המג"א הוא מדברי ה'ב"ח' (שם אות ה), והב"ח הלא דיבר בפירוש רק אודות הברכות האמצעיות שלגביהן הכל מודים שכוללות שבח ובקשה כאחד.

ומלבד זאת יש לתמוה - היכן מצינו בקשה בברכות אלו? וה'משנה ברורה' יישב בדוחק שלדעת ה'מגן אברהם' גם בב' ברכות ראשונות אפשר להוסיף

הנושך פתחו שערים

כמו בברכות השחר, כך גם בברכות התורה, אחת הדרכים המסייעות לאומרן בכוונה, היא בהקפדה על אמירתן בפני משהו שיענה אחריהן אמן.

ומלבד זאת, הלא אמרו בזהר הקדוש שרק ברכה הנענית ב'אמן' נחשבת כברכה מושלמת, והרמ"א (או"ח קסז ב) אף פסק שעניית אמן מהווה חלק בלתי נפרד מהברכה, ואם בכל הברכות הדברים אמורים, על אחת כמה וכמה בברכות התורה שהתייחדו בכך שחובת אמירתן היא מן התורה, ועוד הוסיף ה'פרי מגדים' ('תיבת גמא' האזינו) שגם האמן שעונים אחריהן - חיובה מן התורה.

[בדרך אפשר, נראה לבאר בזאת את דברי חז"ל "שלא ברכו בתורה תחילה" - שלא הקפידו שברכותיהן יתיאמרנה בצורה מושלמת כשהן נענות באמן].

כולנו רוצים לזכות בתורה, ואם למדנו מדברי חז"ל על חשיבותה הרבה של אמירת ברכותיה בכוונה ובשלימות, מה ראוי שנקבל על עצמנו לקראת חג מתן תורה להתאמץ ביותר בברכות אלו

ואחתום שוב בברכה ובאיחולים לזמן קיץ נפלא, ויה"ר שכולנו נזכה לקבל את התורה באמת, להכיר את גודל זכותנו בכך שאנו הוגים בה, ולברך עליה כראוי. אמן.

שלכם בידידות

יעקב דב מרמזרשטיין
י"ר בני אמונים

בס"ד

פתחו שערים ויבוא צדיק שומר אמונים

יחד עם כל בית ישראל מבכים אנו מרה את הסתלקות לשמי רוח של רבן של כל ישראל, מקים עולה של תורה וסולל נתיב הלכותיה לדורות ולדורות, מאיר עינים ומיישר נתיבותינו, עטרת תפארת ישראל, הוא הגבר אשר על שולחנו הוקם ארגון 'בני אמונים', ומאז ועד עצם היום הזה נשאו על לוח ליבו הטהור כאשר ישא האומן את היונק, כמלאך רחום הכה על קדקדו ואמר לו 'גדל', ובעצה וברכה ליווה את כל פעולותיו לחיזוק מצות עניית אמן, הלהיב לבבות רבי רבבות ישראל בדברים הנשגבים אשר נשא בגודל יקרת מעלת מצוה רבה זו ומברכתו הגענו עד הלום

מרנא ורבנא הגאון האדיר

שמואל הלוי ואזנר

זצוקלה"ה
בעל 'שבט הלוי'

אשר נלב"ע בליל האמונה, יו"ט ראשון של פסח דהאי שתא עטופים באבל וביגון, כיתומים מאין אב וכספיה שאבדה קברניטה, הננו בזה לשלוח הנחומים לבני הגדולים מנשיכי דרכו בקדוש, ובראשם בנו הגדול מ"ס הגאון האדיר

רבי **חיים מאיר הלוי** שליט"א

יה' רצון שבעל הנחמות ירפא לשברנו ויחבוש לפצענו, ומהרה נזכה לראות בביאת גואל צדק, יקצו וירגנו שוכני עפר ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים אמן ואמן.

המבכים מרה

רבבות אלפי
'בני אמונים'

הנהלת
הארגון

תלמידו יעקב דב מרמזרשטיין
י"ר בני אמונים

נועשה אמן סיפורים ומשלים על עניית אמן

‘אמן’... סומך נופלים ורופא חולים...

כמו מילה זו המבטאת את ייחוד שמו של הקב"ה ואת הקביעה הנחרצת כי 'אין עוד מלבדו', כדי לחולל ניסים ונפלאות מעל לדרך הטבע.

הוא נזכר כיצד לפני כמה ימים הוא החליט לנסות, אולי הכח הטמון במילה המיוחדת הזו - "אמן" הוא זה שיביא את המזורז המיוחל לאמא המתייסרת.

על הקימה המוקדמת לא אוותר, הוא החליט. אקדים לבוא לבית המדרש, אומר אמן בכוונה על ברכות השחר של חבריי, ואזכה אותם לענות אמן על ברכותיי. בליבו הקדיש את זכויות כל אותם 'אמנים' לישועת אמו האהובה, לרפואה שלמה בתוך שאר חולי ישראל.

המחשבות על אמן בריאה שבו ונסכו בו רעננות וציפייה.

< >

באותו בוקר, כמדי ראש-חודש, התכנסו יחדיו צוות הישיבה לדון בכמה עניינים העומדים על הפרק, כאשר כל אחד מהרמ"ם בתורו מעלה את אשר על ליבו. גם המשגיח היה בין הדוברים, הוא שם לב לאחרונה - כך אמר - כי חל שינוי מסוים בהתנהגותו של חיים, הבחור המוצלח כל כך, משהו קורה איתו, הירידה ניכרת בכל התחומים והוא מתחיל להשרות קרירות בסביבתו, חייבים לברר זאת לפני שיהיה מאוחר...

כמה מאנשי הצוות הנהנו בהסכמה. נראה היה שהנושא אינו מעיק רק למשגיח.

פתע חתר את הדיון קולו הסמכותי של ראש הישיבה, ניכר היה כי הדברים היו תמוהים בעיניו - יידעה? לא ייתכן!! הלא דווקא בימים האחרונים ראיתי כיצד הוא מוסר נפשו לקיום עניית אמן, וכיצד הוא אומר את הברכות בקול ובכוונה, באופן המבטא יראת שמים אמיתית!

פנימיותו בוערת באהבת שמים, אני בטוח בכך, עלי לברר עמו אי אלו פרטים בטרם אחליט בעניינו - חתם ראש הישיבה את הדיון.

בערב נקרא חיים לחדרו של ראש הישיבה.

חיים השפיל עיניו. הוא ציפה למוצא פיו של רה"י, ורה"י המתין למוצא פיו...

לבסוף הוא נשבר וסיפר את הכל. הוא לא המחזיץ פרט בתיאור הקושי, הצער, הבלבול והדכדוך.

דמעות נקוו בעיני ראש הישיבה. משך שעה ארוכה הוא ניחם את חיים במילים מעודדות, והדריכו כיצד להתמודד עם המצב החדש.

גם למחרת לא הרפה חיים ממנהגו. גם בימים שלאחר מכן, הוא התמיד להופיע בקביעות, הקפיד שלא להפסיד ולו 'אמן' אחת, ולעשות זאת כלשון חז"ל "בכל כוחו ובכל כוונתו".

הישועה לא איחרה מלבווא. בערב שבת התבשר חיים על שובה של אמא הביתה, עדיין תשושה אך מחלימה. הצבע חזר ללחיו של אבא, הסדר החל לשוב לחדרי הבית והילדים נאספו מבתי השכנים...

הערב, כשראה את אמא יושבת ומקפלת כבסים על הספה זלגה לחיים דמעה מזווית העין.

הוא התקשה להאמין... אך הוא היה בטוח בכך. הכל בכוחה של אותה מילה - 'אמן'.

היטב הוא ידע שהתחזקותו ב'אמן' הצילה את חייה של אמא, אך הוא לא ידע עד כמה הצילה היא את עתידו שלו...

לחיים לא היה קל לקום מהמיטה.

השעה הייתה אמנם מוקדמת, השעון המעורר טרם התחיל את סדרת טרטרוריו, רובם המכריע של חבריו עדיין נמו את שנתם, אולם הזריזים שבהם כבר היו בעיצומן של ההכנות לתפילה, וחיים, כמה מוזר, היה ביניהם.

גם הבוקר הוא יקום, ידע חיים, אך כמה קשה לעשות זאת כאשר המחשבות, העצב והבלבול שואבים אותו לתוכם...

מצבו הכללי, הוא ידע, רחוק מלהשביע נחת, אבל על הקימה המוקדמת לתפילה הוא לא יכול היה לוותר!

יתגבר כארי! - זעק הקול בתוכו, לכבוד אביך שבשמים!

ולמען אמן אשר בארץ - השלים חיים את המשפט, בקול שקט...

אמא חולה...

בסך הכל כמה שבועות עברו מרגע שנודעה הבשורה הקשה. הבית כבר אינו הקן החמים שהוא אחיו ואחיותיו התרגלו לחיות בו.

את השלוה, החיוך והאוירה הנעימה, החליפו מתח, עצבנות ועזובה.

שיחות טלפון חרישיות מתנהלות בפנים חרושות קמטי עייפות, אמא בבית החולים ואבא סועד אותה במסירות. אין אוכל חם, והילדים מסתובבים בבתי השכנים.

אמש, כמו בלילות קודמים, בשעה שכל חבריו ישנו, התהפך חיים במיטתו מצד לצד, אכול ספקות ודכדוך. קול אחד לוחש לו - "אולי תספר לראש הישיבה... למשגיח?" לא! עונה לו קול אחר. "זה סוד!... אסור שירחמו עליך..."

הוא לא מספר...

לשיעור הוא מגיע בכל יום מבולבל ומנומנם, לא מרוכז ועייף, והתוצאות מדברות בעד עצמן, הוא לא בעניינים, לא מקשה ולא מתרץ, לא מתערב ולא משתתף, בקושי משקיף מן הצד...

גם בהתנהגותו הכללית של חיים נחרצו חריצים עמוקים של מתח ותסכול. חיים, שעד לא מכבר היה בטובי הבחורים בישיבה ושקדניה, מתחיל שלא מרצונו לחוש קרירות. אווירת הלימוד הרצינית השוררת בישיבה, זו שתמיד סחפה אותו כל כך, הפסיקה פתאום לדבר אליו, ודווקא משום שחיים היה מוערך כל כך על סביבתו, הדבר השפיע... והפריע.

בדרכו לבית המדרש עוד הספיק חיים להעיף מבט במודעות המיניות העיניים שעדיין היו תלויות שם, סמוך ונראה להיכל...

החברותא המתין לו כמו בכל יום, במקומו הקבוע, והם החלו באמירת ברכות השחר.

מן הצד עומד ראש הישיבה ומשקיף, רווה מלוא הכף נחת. אלו תלמידים... איזו יראת שמים... הוא ידע כמה קשה לבני תשחורת שכמותם לקום כל כך מוקדם, ועוד למען מטרה שכולה קודש... להודות להקב"ה בשלימות!

התפילה הסתיימה וחיים מיהר אל הפתח. שוב הוא הביט במודעות, בעיניים מלאות תקווה. במודעות הוכרז על המבצע החודשי לאומרי 'ברכות השחר בחברותא', ובשוליהן הובא רמז הקדמונים, כי לא לחנם האותיות שאחר אמן' הן ב'נ'ס', אלא ללמדך כי אין

שחר אבקשך מבט מעניק לברכות השחר

שלוש ברכות ההודאה על המצוות

אחר שבמאמרנו הקודם עסקנו בברכה הראשונה מברכות השחר, ברכת 'הנותן לשכוי בינה', עתה נעבור לבאר את שלושת הברכות שאחריה, ברכות ההודאה על המצוות, אלו הן ג' הברכות בהן אנו מודים על המצוות הרבות להן זכינו מאיתו יתברך, ודרך אנו זוכים לחיי העולם הבא (כ"ח א"ח טו ז).

סדר הברכות הללו הוא מן הקשה אל הקל. תחילה 'שלא עשני גוי' שאינו מחויב כלל במצוות, לאחר מכן 'שלא עשני עבד' שאף שמחויב הוא במקצת המצוות, פחות הוא מצד עצם דרגתו, ולבסוף 'שלא עשני אשה' שאף שהיא בדרגת ישראל, מכל מקום אינה מחויבת בכל המצוות שהגבר מחויב בהן.

ברכות אלו נאמרות בלשון שלילה - 'שלא עשני גוי/עבד/אשה', ולא בלשון חיוב 'שעשני יהודי/בן חורין/איש', משום שאיננו רוצים שישתמע מפינו שחלילה יש איזה חיסרון בכך שברא הקב"ה עבדים או גוים וכו', שהלא בודאי יש צורך בכל ברייה וברייה, ובכך שאנו מברכים 'שלא עשני גוי' אנו מרמזים שאכן טוב שנבראו גוים, אלא שעלינו החובה לשבח את הקב"ה שברא אותנו במעלה יתירה מאומות העולם (ט"ז א"ח טו ז).

ביאור נוסף: כיון שנמנו וגמרו בית שמאי ובית הלל (עירובין י"ג ב) ש"נוח לו לאדם שלא נברא, לכן לא שייך לברך בלשון 'שעשני', שהרי לכתחילה היה נוח לאדם שלא יברא כלל (דרשות מהר"ם מ"ץ דרוש ב).

רמז מעניין כתב הרוקח: בג' ברכות אלו יחדיו ישנם כ"ז מילים, שכן בהן אנו מודים על שלא נבראנו כגוי, כעבד וכאשה הפטורים מחלק ממצוות התורה שנכתבה בכ"ז אותיות [א-ת ומנוסף"ך הסופיות].

שלא עשני גוי

בברכת שלא עשני גוי מודים אנו לקב"ה על כך שלא ברא אותנו כגוים אשר אינם מחויבים אלא בשבע מצוות, אלא כיהודים המחויבים בכל תרי"ג המצוות.

מלבד זאת עלינו לתת הודאה מיוחדת על שריחם עלינו הקב"ה ובראנו כיהודים (ראה רוקח), וכפי שסיפרו על הגר"ב ליבוביץ זצ"ל, כי פעם אמר לתלמידיו - כשאני מברך 'שלא עשני גוי' איני מתכוין לגוי פשוט המנקה את רחובות השוק, אלא אף לנשיא ארצות הברית! שכן מלבד שהיהודי מקיים מצוות והוגה בתורה, אף בעצם מהותו הוא ככריאה מיוחדת, כתוב (ישעיה מ"א כ) 'עם זו יצרת לי תהלתי יספרו', ולפיכך גם מעלתו של היהודי הפשוט ביותר גדולה משל הגוי החשוב ביותר (דעת שרגא חינוך עמ' קכב, וראה שו"ע הרב א"ח סי' מה).

שלא עשני עבד

למרות שהעבד מחויב בכל המצוות שהאשה מחויבת בהן, הבדל עצום יש בינו לבין האשה - שכן מלבד העובדה שמשועבד הוא כליל לאדוניו, יש בו צדדי דמיון לגוי, בכך שאין לו זכות אבות, דיני ממונות אין מאמינים בו ואף אסור לו להתחתן עם יהודיה (אבודרהם).

פרט נוסף שעליו אנו מודים בברכה זו, הוא על כך שהציל אותנו הקב"ה מלעבוד עבודת פוך בארץ מצרים הטמאה, שהרי 'בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא עכשיו ממצרים' (עולת תמיד).

שלא עשני אשה

לעומת הגבר המחויב אף במצוות שהזמן גורם להם, כמצוות סוכה ולולב שאינן נוהגות כל השנה, האשה פטורה ממצוות אלו, ואף אם בפועל מקיימת אותן - הרי היא דומה לפועל העובד בשדה של בעה"ב שלא ברשות, שלא כמו האיש שהוא כפועל העובד ברשות. מלבד זאת האשה פטורה מלימוד התורה, שלא כמו האיש שמחויב בכך ועל כל זאת אנו מודים בברכה זו (אבודרהם).

מהנעשה והנשנוע

סיכום פעילות חורף תשע"ה

בסיפוק רב סיכמו בארגון 'בני אמונים' את פעילות החורף במסגרת מיזם 'שחר אקדמך' לבני הישיבות. מיזם שהפך עד מהרה לסיפור של הצלחה אדירה וגרם לחיזוק עצום בקרב משתתפיו ובקרב כלל בני הישיבות בארץ הקודש.

ראשי הארגון מציינים בהתפעלות כי פעילות מיזם 'שחר אקדמך' מתקיימת כיום בלא פחות מ-358 ישיבות (נכון לשעת כתיבת שורות אלו) וכ-16.000 בחורים מדווחים מדי חודש בחודשו על השתתפותם במוקד הטלפוני 'קול אמונים'.

במשרדי הארגון כבר סיימו את הערכותם לפעילות זמן הקיץ הבעל"ט, בין השאר מספרים אנשי המשרד על שי ייחודי, אשר יוצר באופן מיוחד ובהתאמה לבני הישיבות, ויחולק אי"ה למסיימים מחזור נוסף של ששה חודשי השתתפות במיזם, בשיליה חדש סיון.

בהנהלת הארגון קשובים תדיר לפניות הרבות הזורמות מדי יום ע"י נציגי הישיבות, וניתן לשוחח מידי יום עם נציג הארגון הרב יוסף דושינסקי במוקד הטלפוני שמספרו 03-917-91-91-21. שעות 21:00-23:00.

כינוס הרבבות של 'בני אמונים'

בכינוס אדיר שטרם נראה כמותו נאספו כרבת ילדים מכל רחבי ארצות הברית למעמד המרומם של 'הכנסת ספר התורה של ילדי ישראל', אשר נערך לציון סיום השלב הראשון במבצע 'בני אמונים' לילדי ארצות הברית.

ספר התורה שהוכנס התייחד בכך שנכתב במלואו, מילה אחר מילה, על ידי ילדי בני אמונים, שקיבלו על עצמם להתחזק במסירות בעניית אמן אחר ברכות השחר, ותמורת זאת זכו במילה שתיכתב על שמם ולזכותם בספר התורה המיוחד.

כך, אט אט נשלמה לה כתיבת ספר התורה, כאשר בד בבד נשלחו בכל יום מאות ואלפי כתרים של 'אמן', מנחת אהבה לרבון העולמים מאת תשב"ר רכים שלא טעמו טעם חטא.

בשלהי חודש אדר, כאמור, נאספו להם כרבת ילדים למעמד הכנסת ספר התורה, כאשר עיניהם הבורקות העידו יותר מאלף עדים על רגשותיהם. הן לא בכל יום מזדמנת להם האפשרות להשתתף בפועל בכתיבת ספר תורה מהודר, ועוד בדרך כל כך מיוחדת...

הגרלת חודש שבט

במעמד ראשי ורבני ארגון 'בני אמונים' נערך מעמד ההגרלה החודשי למשתתפי מיזם 'שחר אקדמך' בחודש שבט.

ההגרלה נערכה בביתו של הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א, ראש ישיבת המקובלים 'שער השמים' ומחשובי רבני קהילת ברסלב בארה"ק, אשר עינו פקוחה על הארגון מיום היווסדו.

במעמד הוגרלו 2 מגילות אסתר מהודרות שנכתבו על ידי סופר ת"ח וירא שמים במיוחד עבור משתתפי מיזם 'שחר אקדמך', והושמו בנרתיקים מהודרים ומפוארים, בבחינת תורה מפוארת בכלי מפואר.

בדברים נרגשים שנשא הגה"צ שליט"א באוזני המשתתפים הביע את התפעלותו המיוחדת מהשקעתם המרובה של ראשי הארגון, בממון, מחשבה ומעשה לטובת חיזוק בני הישיבות במצוה רבה זו אשר יסוד האמונה הטהורה תלוי בה.

עוד דרש הגה"צ שליט"א בשבחה של מצות עניית אמן, שלמרות היותה מצוה קלה לקיום, מצינו אודותיה לשונות מופלאים בדברי חז"ל, בזה"ק ובספרי המקובלים, אשר מחד מבטאים באופן מופלא את גודל מעלת המקפידים על עניית אמן כראוי, ומאידך הזהירו על חומר עוון המזלזלים בה.

לסיום הרעיף הגה"צ שליט"א את ברכות קדשו על י"ר הארגון הרב יעקב דב מרמורשטיין ורבבות המשתתפים, כי בזכות התחזקותם במצוה רבה זו יזכו לרוב נחת וסייעתא דשמיא בכל מעשי ידיהם, ברוחניות ובגשמיות.

להלן השאלה שהתפרסמה בגיליון מס' 1 ופתרונה:

השאלה: בשבת קודש פרשת כי-תצא בשעת קריאת התורה, לאחר שקרא בעל הקורא את הפסוק 'לא יבא ממזר בקהל ה', אמר משה לאברך שיושב לצידו: "לפסוק אותו קראנו עתה יש משמעות הלכתית לברכות השחר אותן אנו מברכים מידי יום!" האברך הסקרן חיפש את הקשר ומצא אותו.

מה הקשר בין פסוק זה לברכות השחר?
רמז: הלך"ט

התשובה: בשו"ע (אורח סי' סו ס"ה) פסק שאם ברך 'זוקף כפופים' לפני 'מתיר אסורים' לא יברך שוב מתיר אסורים כי ברכה זו כלולה בזוקף כפופים. אך בטור כתב לא כן וכן פסקו הב"ח והמהרש"ל. יתירה מזו, הרוקח בסדר ברכות הקדים את ברכת 'זוקף כפופים' ל'מתיר אסורים' ולא כתב טעם לדבר, אך בשו"ת הלכות קטנות (ח"א סי' קצ) הביא שטעמו הוא כדי שלא יהיה סדר הברכות הברכות הראשי תיבות ממז"ר - מלביש, מתיר, זוקף, רוקע, שהרי כבר נאמר 'לא יבא ממז"ר בקהל ה', אמנם כתב שראוי לגעור במי שמשנה הסדר מחמת כן...

בהגרלה שהתקיימה בין שולחי הפתרונות לשאלת החידוד מגיליון מספר 1

זכו בכרטיספר בסך 100 ש"ח

הבה"ח מנחם מנדל הלוי איצקוביץ ישיבת בית ישראל ודמשק אליעזר ויז'ניץ ב"ב

הבה"ח מאיר האזור ישיבת לצעירים רכסים

הבה"ח ישעיה יעקב לייפער ישיבת צאנז חיפה

הבה"ח שלום אליהו נקנסקי ישיבת גרודנא באר יעקב

הבה"ח גרשון ראטה ישיבת טשכנוב ירושלים

שאלה לחידודא

חידודים בענייני אמן וברכות

שינה לרשעים - טוב להם וטוב לעולם"

(סנהדרין עב א)

כיצד קשור מאמר חז"ל זה לעניית אמן אחר ברכות השחר?

ניתן לשלוח פתרונות לפקס 08-9746102 או בדואר: בני אמונים ת.ד. 102 בני ברק

העונים נכונה יכנסו להגרלה על 5 שעוני רטט יוקרתיים מבית "sonic alert"